Contributed by Willem Bos
zaterdag, 20 augustus 2011 -

De wereldwijde crisis die in 2007 begon met de instorting van de ‘subprime’-hypotheekmarkt in de VS doorloopt verschillende fasen, waarin hij steeds andere gedaanten aanneemt. Schematisch ziet dat er zo uit:

1. De financiële crisis, die ontbrandde met de ‘subprime’-crisis. Om deze crisis te bezweren werden er wereldwijd honderden miljarden in de banken en andere financiële instellingen gepompt, om zo te voorkomen dat het financiële systeem in elkaar zou storten.

2. De economische crisis. De banken vertrouwen elkaar niet meer en de kredietverlening stokt. Ondernemingen kunnen geen krediet meer krijgen, het consumentenvertrouwen daalt, de economie krimpt, bedrijven sluiten of reorganiseren en de werkloosheid neemt snel toe.

3. De crisis van de staatsfinanciën. Als gevolg van de steun aan de banken en door de gevolgen van de economische crisis (teruglopen van de belastinginkomsten, toename van de uitkeringen) groeit het begrotingstekort van de overheid snel. Om een verdere verdieping van de crisis te voorkomen, gaan de overheden extra geld uitgeven in het kader van stimuleringsprogramma’s. De overheidstekorten en de staatsschulden lopen daardoor nog verder op.

4. De eurocrisis. De landen in Europa met de zwakste economieën moeten steeds hogere rentes betalen voor hun staatsleningen. Door de combinatie van de verschillende economische dynamiek in diverse landen van de eurozone en het feit dat deze landen een gemeenschappelijke munt hebben – met wel een gemeenschappelijk monetair beleid, maar geen gemeenschappelijk economisch beleid – , groeien de sterkere en zwakkere landen steeds verder uit elkaar. Als gevolg daarvan komt de euro onder druk te staan.

Als bepaalde landen (Griekenland, Portugal, Ierland) dreigen hun schulden niet meer te kunnen betalen, wordt er vanuit Europa en het IMF bijgesprongen. Niet om de Grieken, de Portugezen en de Ieren te redden, maar om de Noord-Europese financiële instellingen te beschermen – met name Duitse en Franse banken die in die landen leningen hebben uitstaan.

5. Een sociale crisis. Om de geweldige begrotingstekorten terug te dringen, worden er draconische bezuinigingsprogramma’s doorgevoerd, waarbij vooral de overheidsdiensten en de uitkeringen, maar ook de pensioenen en andere voorzieningen het moeten ontgelden. Vooral in de zwakke economieën neemt de werkloosheid enorm toe. Als gevolg van de verarming daalt de binnenlandse consumptie en verslechtert de economie.

Deze politiek van afwentelen van de crisis op de gewone mensen, terwijl de veroorzakers ervan buiten schot blijven, leidt tot grote sociale onrust.

6. Een democratische crisis. Om de sociale onrust de kop in te drukken worden er steeds meer democratische procedures en organen feitelijk buitenspel gezet. Niet de regeringen of de nationale parlementen maar de EU en het IMF beslissen over het economische beleid van de landen die steun krijgen. En binnen de EU zijn er inmiddels vergevorderde plannen voor een centrale economische politiek, waarbij de door niemand gekozen en nauwelijks gecontroleerde instellingen van de EU een bepalende stem krijgen in het economisch en sociaal beleid van de lidstaten.

7. Een politieke crisis. Omdat zowel de traditionele rechtse partijen als de sociaaldemocraten verantwoordelijk zijn voor deze politiek, zoals ze ook verantwoordelijk zijn voor de neoliberale politiek die tot deze crisis heeft geleid, groeit de politieke crisis en krijgen zeker als de sociale strijd beperkt blijft de rechts-populisten veel ruimte voor hun nationalistische en xenofobe schijnoplossingen.

Met dit schema wil ik niet suggereren dat deze fasen achtereenvolgens worden doorlopen. Het is heel goed mogelijk dat er binnenkort een nieuwe financiële crisis op ons afkomt. De als zevende genoemde politieke crisis heeft ook belangrijke wortels die van vóór 2007 dateren en de neiging tot een ondemocratische versterking van de EU dateert ook van lang voor de crisis. In de praktijk zijn vaak elementen uit verschillende fasen tegelijk actief. Een dergelijk schema maakt wel duidelijk dat we niet te maken hebben met opeenvolgende verschillende crises, maar dat het gaat om een samenhangend geheel. Het maakt ook duidelijk dat er voorlopig geen einde aan, of oplossing van, de crisis in zicht is, zoals sommigen ons zo graag willen doen geloven.

Een constante factor in het geheel is de onderschikking van alles en iedereen aan de financiële markten. De krachten die deze crisis veroorzaakt hebben, krijgen ruim baan om hun verderfelijke praktijken door te zetten. Hun wil is wet, politici en beleidsmakers lopen zich het vuur uit de sloffen om het de financiële markten naar de zin te maken en het is uiteindelijk de bevolking die voor de gevolgen op moet draaien. Als ze een bepaald land geen geld willen lenen omdat ze de door hen veroorzaakte risico’s te groot vinden, worden ze gepaaid met garanties. Als banken dreigen om te vallen, worden ze gered om daarna weer hun vertrouwde speculatieve spel te kunnen spelen.

De enige manier om tot een oplossing van de crisis te komen, is het aanpakken van de almacht van het grote geld. Verzet tegen de bezuinigingen, tegen de afbraak, tegen de werkloosheid, tegen het afwentelen van de crisis op degenen die hem niet veroorzaakt hebben.Fasen van verzet

Net als bij de crisis kunnen we ook bij het verzet tegen de crisis politiek verschillende fasen onderscheiden.

1. Stil protest. In eerste instantie is vaak sprake van stil protest van een deel van de bevolking. Men is het er niet mee eens, maar denkt dat het geen zin heeft om iets te ondernemen.

2. Protest per sector. Als de (bezuinigings)maatregelen concreter worden, ontstaan er in de meest getroffen sectoren vormen van protest. Er wordt geprotesteerd dat juist díe sector getroffen wordt en dat de betrokkenen niet of onvoldoende in de plannen zijn gekend. Dat protest kan heel gematigde of radicalere vormen aannemen.

3. Algemeen verzet. Een fase van algemener verzet tegen het totaal van de maatregelen treedt over het algemeen pas op als de gevolgen van het beleid er voor veel mensen echt in gaan hakken. Het verzet komt dan voor een groot deel van groepen buiten de bestaande linkse organisaties, partijen en vakbonden. Dat is niet verwonderlijk, gezien de rol die de traditionele ‘linkse’ partijen zowel uit sociaaldemocratische als uit groene hoek en de daarmee vaak formeel of informeel verbonden vakbonden spelen.

4. Duurzaam verzet. Een volgende fase wordt bereikt als het min of meer spontane verzet ook tot vormen van duurzame organisatie leidt, als mensen niet alleen in verzet komen maar zich ook

duurzamer gaan organiseren en strategieën van verzet en alternatieven gaan uitwerken.

Ook bij het verzet geldt dat deze verschillende fasen niet perse in de hier gegeven volgorde worden doorlopen. Kleine groepen mensen kunnen al bezig zijn met het ontwikkelen van strategieën en alternatieven als er verder nog nauwelijks van algemeen verzet sprake is.

Overal in Europa (en elders) zien we dit verzet in vele vormen en gedaanten. Hier is het verzet nog zeer beperkt. Maar we zijn dan ook nog maar in zeer beperkte mate geraakt door de crisis. De echte afwenteling op de bevolking moet hier nog beginnen. Daarom is alles wat er nu al aan verzet wordt georganiseerd belangrijk als basis voor wat ons nog te wachten staat.

Dit artikel verscheen eerder op de website van Grenzeloos.